

Sygn. akt II CSKP 713/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa B. E.
przeciwko Bank [...] S.A. w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 maja 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 22 października 2019 r., sygn. akt VI ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód B. E. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Banku [...] S.A. w W. (dalej Bank) kwoty 25.057,54 zł z bliżej określonymi odsetkami ustawowymi oraz kwoty 6 612,53 CHF z bliżej określonymi odsetkami. Pismem z

dnia 13 marca 2018 r., rozszerzył powództwo i domagał się ustalenia nieważności umowy z dnia 4 września 2006 r. o kredyt hipoteczny, ewentualnie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z tej umowy. Wyrokiem z 14 lutego 2019 r. Sąd Okręgowy w W. umorzył postępowanie w zakresie żądania ustalenia nieważności, ewentualnie nieistnienia umowy wobec cofnięcia przez B. E. pozwu w tej części ze zrzeczeniem się roszczenia oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 4 września 2006 r. powód zawarł z [...] Bank [...] S.A. (poprzednikiem prawnym pozwanego Banku) umowę nr [...], której przedmiotem było udzielenie powodowi kredytu hipotecznego w kwocie 452 563,95 CH, przeznaczonej na zakup bliżej opisanego lokalu położonego w W. przy ul. P.. Okres kredytowania został ustalony do dnia 5 kwietnia 2023 r. Uruchomienie kredytu nastąpić miało najpóźniej do dnia 28 lutego 2007 r., w transzach, w kwocie nie większej niż 1 148 200 zł. Pierwsza transza, wynikająca z zaświadczenia wystawionego przez urząd Miasta W., miała być przekazana na rachunek bankowy wskazany w tym oświadczeniu w celu spłaty zobowiązań finansowych zbywcy lokalu wobec m. W., pozostała zaś kwota przelana na rachunek zbywcy lokalu wskazany w umowie sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego. Warunkiem uruchomienia kredytu, poza obowiązkami wymienionymi w pkt 5.3 umowy, było złożenie przez powoda pisemnej dyspozycji uruchomienia kredytu na formularzu bankowym. W pkt 6 umowy ustalono, że oprocentowanie kredytu jest równe stopie bazowej oprocentowania, którą stanowi LIBOR dla 6 miesięcznych depozytów w CHF plus 0,80 punktów procentowych marży; w dniu sporządzenia umowy oprocentowanie kredytu wynosiło 2,53%. Strony uzgodniły, że kredyt będzie spłacany w 199 ratach, zgodnie z harmonogramem spłat rat kredytu i odsetek stanowiącym załącznik do umowy, przez pobranie przez Bank stosownych kwot z rachunku powoda prowadzonego w CHF i zasilanego wyłącznie środkami w tej walucie. Kredytobiorca zobowiązał się zapewnić na tym rachunku wystarczającą kwotę środków do pokrycia wymagalnych należności Banku z tytułu kredytu. Na zabezpieczenie spłaty kredytu zostały ustanowione hipoteki: zwykła w kwocie 452 563,95 CHF oraz kaucyjna do kwoty 34 349,60 CHF obciążające kredytowaną nieruchomość. W pkt 12 przedmiotowej umowy strony przewidziały

możliwość zmiany waluty kredytu z waluty obcej (CHF) na PLN lub wydłużenia okresu kredytowania w przypadkach opisanych w tym postanowieniu umownym. W pkt 12.5 umowy B. E. potwierdził, że jest świadomy ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu w walutach obcych, wynikającego z możliwości zmiany kursu waluty kredytu wobec PLN lub zmiany oprocentowania waluty obcej, których skutkiem może być zagrożenie jego zdolności kredytowej spowodowane istotnym podwyższeniem wartości kredytu i odsetek do spłaty. Powód upoważnił Bank do obciążania rachunku do wysokości dostępnego salda wszelkimi kwotami wymagalnych należności wynikających z umowy, w szczególności kwotami rat kredytu i odsetek, prowizji i opłat oraz kosztami ustanowienia i utrzymania zabezpieczeń kredytu, w tym kwotami składek ubezpieczeniowych. Strony ustaliły, że w sprawach nieuregulowanych w umowie znajdują zastosowanie postanowienia Regulaminu Produktów Kredytowych dla Klientów Indywidualnych w [...] Bank S.A (dalej: Regulamin), który stanowi integralną część umowy. Powód oświadczył, iż otrzymał, zapoznał się i akceptuje warunki Regulaminu, a także potwierdza dotyczące go zobowiązania, oświadczenia i zapewnienie w nim zawarte. W dniu 4 września 2006 r. powód ustanowił wspomniane wyżej hipoteki umowne, wystawił weksel własny *in blanco* na rzecz ubezpieczyciela oraz złożył oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 678 845,93 CHF. Przed zawarciem przedmiotowej umowy, powód zapoznał się z przedstawioną przez Bank informacją pisemną z dnia 21 czerwca 2006 r., skierowaną do wnioskodawców ubiegających się o kredyt mieszkaniowy, kredyt konsolidacyjny, pożyczkę hipoteczną indeksowaną kursem waluty obcej. Bank poinformował powoda między innymi o tym, że w przypadku kredytów walutowych kredytobiorca ponosi ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno rata kredytu, jak i wysokość zadłużenia z tytułu kredytu - przeliczona na PLN na dany dzień - podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Rzeczywiste koszty obsługi długu mogą się okazać znacząco wyższe od wcześniej założonych.

W dniu 13 września 2006 r. powód złożył do Banku dyspozycję uruchomienia kredytu w kwocie 692 108,35 zł., którą Bank wypłacił w dniu 20 września 2006 r. W dniu 25 października 2006 r. Bank wypłacił także kwotę 402 853,90 zł. z tytułu kredytu, zatem łącznie 1.094.962,25 zł. w oparciu o § 4 ust. 5 Regulaminu

przewidujący, że jeśli zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy wypłata środków uruchomionego produktu kredytowego ma nastąpić w innej walucie niż waluta produktu kredytowego określona w umowie, to następuje to po przewalutowaniu po kursie obowiązującym w momencie zaksięgowania dyspozycji. W § 2 pkt 20 regulaminu zdefiniowano pojęcie przewalutowania, wskazując, że jest to wymiana waluty dokonywana przez Bank i za jego zgodą, po obowiązującym w banku w dniu dokonania wymiany kursie kupna/ sprzedaży walut lub w przypadku wymiany waluty obcej na inną walutę obcą, po kursie krzyżowy; obowiązujące w Banku kursy wymiany walut dostępne są w jednostkach banku, na stronie internetowej, w centrum telefonicznym lub udostępnione przez Bank w inny sposób. Powód otworzył w Banku, zgodnie z umową, rachunek walutowy nr [X.] prowadzony w CHF.; z jego historii wynika, że w okresach: od listopada 2006 r. do sierpnia 2007 r., w kwietniu 2009 r., od sierpnia 2010 r. do sierpnia 2012 r. oraz od października 2012 r. do grudnia 2017 r. spłata rat kapitałowo- odsetkowych następowała bezpośrednio w CHF przez wpłaty własne powoda lub przelewy. W pozostałych okresach czyli od września 2007 r. do marca 2009 r., od maja 2009 r. do lipca 2010 r. oraz we wrześniu 2012 r., w których powód nie zapewnił na rachunku walutowym środków w CHF wystarczających na spłatę wymagalnych rat kredytu wyrażonych w CHF, Bank samodzielnie dokonywał ich przewalutowania (przeliczenia) na złote polskie (PLN), zgodnie z postanowieniami Regulaminu, pobierając złotówki z innego rachunku bankowego powoda, prowadzonego w PLN o numerze [Y.]. W § 9 ust. 4 Regulaminu wskazano bowiem, że jeśli kredytobiorca nie posiada na rachunku walutowym wystarczających środków do spłaty rat w CHF, Bank może dokonać obciążenia innego rachunku kredytobiorcy prowadzonego w innej walucie, po przewalutowaniu w rozumieniu przytoczonego § 2 pkt 20 regulaminu.

Oceniając przedstawione ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy podniósł, że przedmiotowa umowa kredytu była dopuszczalna w świetle art. 353¹ k.c. oraz art. 69 prawa bankowego, a zatem nie jest bezwzględnie nieważna w rozumieniu art. 58 k.c. ze względu na sprzeczność z prawem. Nie stanowiła, wbrew stanowisku powoda, umowy o kredyt złotówkowy indeksowany do franka szwajcarskiego, lecz umowę o kredyt walutowy, albowiem kwota kredytu została wyrażona w CHF i oprocentowana według stawki LIBOR stosowanej przy kredytach w walucie obcej,

wierzytelność hipoteczna także została wyrażona w CHF, umowa przewidywała spłatę rat wyrażonych w CHF bezpośrednio w tej walucie, zaś powód złożył oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty wyrażonej w CHF. W ocenie Sądu pierwszej instancji, tak określonego charakteru kredytu nie zmieniały postanowienie punktu 5.2 umowy zastrzegające, że uruchomienie kredytu nastąpi w transzach, jednak w kwocie nie wyższej niż 1 148 200 zł, jak również okoliczności, że wypłata kredytu nastąpiła faktycznie w złotych, a część rat została także pobrana z konta złotówkowego powoda po przewalutowaniu. Odnosząc się do roszczenia o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 25.057,54 zł. oraz kwoty 6 612,53 CHF z bliżej określonymi odsetkami ustawowymi z tytułu kwot nadpłaconych, zdaniem powoda, na skutek zastosowania przez pozwanego niedozwolonych postanowień umownych zawartych w § 4 ust. 5 oraz § 9 ust. 4 Regulaminu w zw. z § 2 ust. 20 Regulaminu, Sąd Okręgowy dokonał oceny tych klauzul w świetle art. 385¹ k.c. Podniósł, że nie sposób uznać, aby postanowienia te kształtowały prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami albo rażąco naruszały jego interesy. Powód został należycie poinformowany o zasadach, na jakich został udzielony i miał być spłacany przedmiotowy kredyt, dobrowolnie i świadomie złożył dyspozycję wypłaty kwoty kredytu w złotych polskich. Spłacał raty we frankach, mając możliwość ich zakupu na wolnym rynku i zasilania nimi rachunku, z którego Bank pobierał wymagalne należność z tytułu rat kredytu. Ściąganie z rachunku złotówkowego powoda rat kredytu wyrażonych w CHF, ale przeliczonych na złote, było konsekwencją nienależytego wykonywania przez niego umowy. Powód zobowiązany do spłaty rat kredytowych we franku szwajcarskim, dobrowolnie i świadomie odstąpił od tego, decydując się na dokonywanie wpłat na rachunek złotówkowy i wyrażając w ten sposób zgodę na dokonanie samodzielnego przewalutowania rat przez Bank z CHF na złote. Niezasadne było także powoływanie się przez powoda na różnice kursowe (spread). Sąd wskazał, że pozwany Bank stosował kurs kupna waluty do przewalutowania kwoty kredytu z CHF na złote przy jej wypłacie na rzecz powoda, a kurs sprzedaży do przewalutowania należnych rat z CHF na złote, jeśli na rachunku bankowym prowadzonym we frankach nie było dostatecznych środków w tej walucie na pokrycie wymagalnej raty. Jednak, gdyby powód spłacał kredyt wyłącznie we

frankach, § 4 ust. 5 oraz § 9 ust. 4 Regulaminu w zw. z § 2 ust. 20 Regulaminu nie znajdowałyby zastosowania, a zatem kwestia spreadu pozostawałaby obojętna, bo nie dotyczyłby on powoda.

Wyrokiem z dnia 22 października 2019 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda, dzielając ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji, z pewnymi zastrzeżeniami, nie mającymi jednak wpływu na ostateczny wynik sprawy. Wskazał, że powód domagał się, po ostatecznym sprecyzowaniu żądania, zasądzenia kwoty 25 057, 54 zł, wyliczonej przez niego jako różnica między sumą kwot pobranych przez Bank w złotych z tytułu wymagalnych rat w okresach od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 marca 2009 r., od dnia 1 maja 2009 r. do dnia 31 lipca 2010 r., we wrześniu 2010 r. oraz we wrześniu 2012 r., a sumą kwot, które powinny być w rzeczywistości uiszczone za ten okres, w przypadku uznania kredytu za kredyt złotowy, nie uzależniony od waluty franka szwajcarskiego. W ocenie powoda, pozwany Bank nie był uprawniony do obliczenia kwoty wypłaconego kredytu oraz pobieranych rat kredytu przy zastosowaniu kursu franka szwajcarskiego wobec złotego. Przy przyjęciu, że był to kredyt w złotych, ale oprocentowany na zasadach wskazanych w umowie, tj. w oparciu o zmienną stopę LIBOR 6 M dla franka szwajcarskiego, wysokość rat kredytowych powinna zostać, zdaniem powoda, obliczona w złotówkach na podstawie faktycznie wypłaconej kwoty kredytu, sukcesywnie pomniejszanej o dokonywane wpłaty. Druga dochodzona kwota w wysokości 6 612,53 CHF, wyliczona przez powoda przy jego założeniu, że kredyt ma charakter złotowy, stanowi różnicę pomiędzy sumą kwot wpłaconych przez powoda a kwotami, które zdaniem powoda powinien był płacić bez przeliczania rat kapitałowo - odsetkowych na kwoty we frankach szwajcarskich i odwrotnie, albowiem w umowie nie wskazano kursu, po którym miałyby być przeliczana płatność dokonywana we frankach szwajcarskich na złote polskie. W celu udowodnienia wysokości roszczenia powód sformułował tezy dowodowe dowodu z opinii biegłego sądowego, które oscylują wyłącznie w zakresie pierwszego wariantu żądania. Powód nie sformułował żądania o zapłatę w przypadku uznania umowy kredytu za nieważną. Sąd Apelacyjny zakwalifikował łączącą strony umowę jako umowę kredytu denominowanego w CHF, w której kwota kredytu została określona we franku szwajcarskim, ale wypłacona, na

wniosek kredytobiorcy, w złotych, po przeliczeniu franków na złote według kursu kupna ustalonego przez pozwany Bank w tabeli kursów pozwanego Banku. Raty były spłacane częściowo w CHF, a częściowo w złotych, po przeliczeniu raty wyrażonej w CHF na złote według kursu sprzedaży CHF ustalonego przez pozwany Bank w tabeli kursów. Kredyt udzielony powodowi był, zdaniem Sądu Apelacyjnego, kredytem walutowym a nie złotowym., ważnym w świetle art. 353¹ k.c., art. 58 k.c. i art. 69 prawa bankowego. Umowa kredytu denominowanego do waluty obcej, zawierająca klauzulę waloryzacyjną uruchamianą na wniosek kredytobiorcy w związku z jego żądaniem wypłaty kredytu w innej walucie (w tej sprawie PLN) aniżeli waluta denominowana (CHF) nie jest, zdaniem Sądu, sprzeczna z naturą stosunku zobowiązaniowego w rozumieniu art. 353¹ k.c. Sąd uznał, że Bank dopełnił wszystkich obowiązków informacyjnych wobec powoda jako konsumenta, który świadom wszystkich wiążących się z tym ryzyk, wybrał oferowany mu kredyt spośród innych dostępnych w Banku, w tym kredytów złotych. Odnosząc się do twierdzeń powoda o niedozwolonym (abuzywnym) charakterze postanowień zawartych w § 4 ust. 5 oraz § 9 ust. 4 Regulaminu w zw. z § 2 ust. 20 Regulaminu, Sąd drugiej instancji nie zgodził się z oceną prawną Sądu Okręgowego, że wspomniane klauzule przeliczeniowe dotyczące przewalutowania zostały sformułowane w sposób jasny i precyzyjny. W ocenie Sądu Apelacyjnego, mechanizm ustalania przez Bank kursów waluty w oparciu o jego własną Tabelę Kursów, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami, zaś klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, co do zasady, jest klauzulą niedozwoloną. Niejasne i niepoddające się weryfikacji określenie sposobu ustalania kursów wymiany walut stanowi dodatkowe, ukryte wynagrodzenie banku, które może mieć niebagatelne znaczenie dla kontrahenta, a którego wysokość jest dowolnie określana przez bank. W konsekwencji, o kwocie wypłaconego mu kredytu oraz o wysokości poszczególnych rat, konsument dowiaduje się *post factum*, po podjęciu odpowiedniej sumy z jego rachunku służącego obsłudze zaciągniętego kredytu hipotecznego. Niejednoznaczność postanowienia umownego nie świadczy jednak, zdaniem Sądu Apelacyjnego, o tym, że doszło do rażącego naruszenia interesów

powoda jako konsumenta w chwili zawarcia umowy. Naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta, praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie. W niniejszej sprawie strony postanowiły, że zarówno świadczenie kredytodawcy, jak i kredytobiorcy, będzie wypłacone oraz spłacane w walucie denominowanej, czyli we franku szwajcarskim). Spełnienie świadczenia kredytodawcy w innej walucie (PLN) następowało na wyraźny wniosek kredytobiorcy. Natomiast spełnianie przez kredytobiorcę rat kredytu w walucie krajowej nie wynikało z obowiązków umownych, lecz ze swobodnej woli konsumenta. Niejednoznaczna klauzula umowna była zatem uruchamiana wyjątkowo wskutek zachowania samego kredytobiorcy. Konsument mógł zatem spełnić świadczenie w walucie denominowanej i w ten sposób uniknąć mechanizmu przewidzianego w niejednoznacznej klauzuli waloryzacyjnej. W takim przypadku nie ma mowy o niekorzystnym ukształtowaniu sytuacji ekonomicznej konsumenta oraz jego nierzetelnym traktowaniu przez przedsiębiorcę; nie została także zachwiana równowaga stron.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie art. 69 ust. 1 prawa bankowego, naruszenie art. 65 k.c. w zw. z art. 385 § 1 k.c., art. 353 k.c. i art. 69 ust. 1 prawa bankowego, art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 385 § 2 k.c. oraz naruszenie art. 385¹ § 1 k.c.

Formułując te zarzuty, wniósł o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wyroku zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafny jest zarzut wadliwej kwalifikacji przez Sąd Apelacyjny zawartej przez strony umowy kredytu jako umowy o kredyt walutowy. O kredycie walutowym można mówić jedynie wówczas, gdy umowa jednoznacznie ustala kwotę kredytu udzielonego i faktycznie wypłaconego kredytobiorcy wyłącznie w walucie obcej i przewiduje spłatę rat wyłącznie w walucie udzielonego kredytu. W innych przypadkach, umowa wprowadzająca mechanizm przeliczenia czy to kwoty

udzielnego kredytu czy to rat kredytu z waluty obcej na złote polskie lub odwrotnie, nie stanowi umowy kredytu walutowego w opisanym wyżej rozumieniu, w związku z czym nie sposób przyjąć, że wolą stron w tej sprawie było zawarcie tego rodzaju umowy. W obrocie bankowym, jeszcze przed dodaniem- z dniem 26 sierpnia 2011 r.- art.69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego na podstawie ustawy dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r., nr 165,poz.984, dalej: ustawa antyspreadowa), funkcjonowały umowy kredytu denominowanego i indeksowanego, w których wysokość świadczeń stron, spełnianych co do zasady w walucie polskiej, była i jest odnoszona do wartości waluty obcej, najczęściej franka szwajcarskiego (CHF) lub euro. W aktualnym stanie prawnym o umowach o kredyt denominowany lub indeksowany jest mowa w wyżej wspomnianym art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz ust. 3 Prawa bankowego, a także w art. 35a ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r., poz. 246). Ustawodawca, dopuszczając zawieranie takich umów i posługując się terminem „kredyt denominowany” oraz „kredyt indeksowany”, nie sformułował jednak w żadnym akcie prawnym definicji tych pojęć, podobnie jak określeń „klauzula denominacyjna”, „klauzula indeksacyjna” lub „klauzula waloryzacyjna”. Odwołując się do poglądów orzecznictwa i piśmiennictwa należy wskazać, że w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) kursem waluty obcej, kwota kredytu jest wyrażona w złotych i w tej walucie zostaje też wypłacona, jednak w chwili wypłaty podlega przeliczeniu na walutę obcą na podstawie umownej klauzuli przeliczeniowej według kursu kupna waluty obcej, obowiązującego w danym banku. Tak wyliczona kwota w walucie obcej stanowi następnie podstawę do określenia wysokości zadłużenia kredytobiorcy oraz poszczególnych rat, także przeliczanych na złote według kursu sprzedaży waluty obcej obowiązującego w danym banku. W przypadku kredytu denominowanego kwota kredytu oraz jego raty są wyrażone od początku w umowie w walucie obcej, ale kwota kredytu zostaje wypłacona kredytobiorcy w złotych na podstawie klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obowiązującego w danym banku; raty kredytu ustalone w walucie obcej są spłacane przez kredytobiorcę po przeliczaniu na złote według kursu sprzedaży waluty obcej obowiązującego w banku kredytującym.

Z materiału tej sprawy wynika, że powód zawarł z poprzednikiem prawnym pozwanego Banku umowę kredytu denominowanego w CHF, w której kwota kredytu została określona w walucie obcej (CHF) na kwotę 452 563 CHF, ale z tym istotnym zastrzeżeniem, że uruchomienie kredytu nastąpi w transzach, jednak w kwocie nie większej niż 1 148 200 zł (punkt 5.2 umowy), co, w powiązaniu ze znanym Bankowi celem zaciągnięcia przez powoda kredytu oraz przeznaczeniem kwoty z niego uzyskanej na zakup nieruchomości w Polsce, świadczyło o intencji stron powiązania kwoty kredytu wyrażonej w CHF z walutą PLN. Żadne z postanowień umowy nie przewidywało bezpośrednio roszczenia powoda o wypłatę przez Bank kredytujący na rzecz kredytobiorcy kwoty 452 563 CHF; kredyt został wypłacony w złotych polskich, w dwóch transzach w łącznej wysokości 1.094.962,25 zł., ustalonej jednostronnie przez pozwanego Bank przy zastosowaniu niewątpliwie abuzywniej (i za taką trafnie uznanej przez Sąd Apelacyjny) klauzuli przeliczeniowej, zawartej w § 4 ust. 5 w zw. z § 2 ust. 20 Regulaminu. Jak wynika z materiału sprawy, raty kredytu były istotnie - zgodnie z umową - spłacane w części przez powoda w CHF z jego rachunku walutowego, ale w części także w złotych polskich, również w kwotach ustalanych jednostronnie przez Bank przy zastosowaniu niewątpliwie abuzywniej klauzuli przeliczeniowej, zawartej w § 9 ust. 4 w zw. z § 2 ust. 20 Regulaminu. W ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną powoda, umowa kredytu denominowanego, o który chodzi w tej sprawie, była funkcjonalnie zbliżona do kredytu waloryzowanego kursem CHF, albowiem przewidywała posłużenie się walutą CHF jako instrumentem ustalania rozmiaru świadczenia należnego powodowi od pozwanego i odwrotnie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, nr 2, poz.7 oraz z dnia 29 października 2019 r. , IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64).

Trafny jest zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 k.c., stanowiącego, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób

jednoznaczny. Sąd Apelacyjny z jednej strony uznał opisane wyżej klauzule przeliczeniowe zawarte w § 4 ust. 5 i w § 9 ust. 5 w zw. z § 2 ust. 20 Regulaminu za niedozwolone (nieuczciwe), ale jednocześnie nie wyciągnął z tej oceny właściwych wniosków. W świetle ustalonego dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jest niewątpliwe, że skutkiem uznania przez Sąd określonych postanowień umownych za niedozwolone (nieuczciwe), jest działająca z mocy samego prawa ich bezskuteczność, rodząca konieczność pominięcia ich przez Sąd z urzędu, jak gdyby nigdy nie zostały wprowadzone do umowy, z jednoczesnym jednak utrzymaniem mocy obowiązującej umowy, jeśli jest to prawnie możliwe (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, a także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, a także zamiast wielu: wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 grudnia 2016 r. w połączonych sprawach C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo i in. przeciwko Cajasur Banco SAU, pkt 61-62).

Stosownie do art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Zgodnie z dominującym poglądem, przepis ten wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c., który przewiduje, że w razie nieważności części czynności prawnej pozostała jej część pozostaje w mocy, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Nie ulega jednak wątpliwości, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej gruntownej zmiany (deformacji) umowy, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane umową także w części pozostałej po eliminacji nieuczciwych klauzul (por. art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady Europy nr 93/13 EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich- Dz.U.UE. L1993/95/29 stanowiący, że (...) "...nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal

obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków").

Wprawdzie powód cofnął - jako odrębne roszczenie - oparte na art. 189 k.p.c. powództwo w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy lub jej nieistnienia (co doprowadziło do prawomocnego umorzenia postępowania w tej części), ale jednocześnie podtrzymał żądanie zasądzenia na jego rzecz objętych pozwem kwot jako przez niego „nadpłaconych”, a zatem w tym zakresie nienależnych Bankowi. Stosownie do art. 189 k.p.c., przesłanką skuteczności powództwa o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa jest wykazanie interesu prawnego w tym ustaleniu, którego zazwyczaj nie ma, jeśli stronie przysługuje roszczenie dalej idące, za które należy uznać żądanie świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r., IV CSK 469/12 i z dnia 16 lutego 2011 r., I CSK 305/10, OSNC-ZD 2012, nr A, poz. 7). W żądaniu zasądzenia kwot wskazanych w pozwie zawiera się zatem postulat powoda dokonania przez Sąd - będącej przesłanką rozstrzygnięcia - oceny dotyczącej ważności i skuteczności umowy kredytu, po rozważeniu przez Sąd kwestii, czy po usunięciu klauzul abuzywnych, umowa zawiera wszystkie elementy konieczne dla określenia treści stosunku prawnego oraz wysokości wzajemnych świadczeń stron. Chodzi zatem o ocenę, czy pozwany Bank spełnił świadczenie, do którego się zobowiązał w umowie (przedstawił do dyspozycji powoda ustaloną w umowie kwotę kredytu) oraz ustalenie, jaką część kredytu spłacił powód, w sytuacji, w której kwota kredytu została określona w CHF, ale ze wskazaniem górnej granicy zobowiązania Banku w złotych, wypłata kredytu nastąpiła w złotych, zaś raty kredytu wskazane w harmonogramie ustalone w CHF, były częściowo spłacane w PLN. Należy także podnieść, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano już, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest wprawdzie od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, ale konsument może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Powołanie się na niedozwolony charakter klauzuli umownej jest uprawnieniem konsumenta, w którego interesy może uderzać jej

dalsze obowiązywanie, ale jej eliminacja z umowy także może okazać się niekorzystna dla konsumenta. W określonych okolicznościach każdego indywidualnie rozpatrywanego przypadku konsument - kredytobiorca może uznać, że jeżeli wyeliminowanie niedozwolonego postanowienia prowadziło do nieważności umowy, to woli on utrzymanie klauzuli i jednocześnie utrzymanie w mocy całej umowy. Wzywając stronę umowy - kredytobiorcę-konsumenta do zajęcia stanowiska, sąd powinien poinformować go, mając już ustalone okoliczności faktyczne sprawy i dokonaną jej ocenę prawną, o konsekwencjach prawnych wynikających z przyjęcia nieważności zawartej umowy kredytowej oraz podobnie, o skutkach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej, z utrzymaniem w mocy pozostałej treści tej umowy, a konsument powinien oświadczyć, które rozwiązanie wybiera jako dla niego korzystniejsze (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 lutego 2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank Zrt przeciwko Csabie Csipailowi, pkt 31, 35; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz.2 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16).

W skardze kasacyjnej powód zarzucił także, że pozwany Bank naruszył ciążący na nim wobec powoda jako konsumenta, obowiązek informacyjny, albowiem nie przedstawił mu w sposób jasny i zrozumiały dla niego informacji uświadamiających mu ryzyko, na które się wystawia, zawierając umowę kredytu denominowanego w CHF o takiej treści. Zarzutu tego nie sposób odeprzeć, albowiem z materiału sprawy, w tym treści zeznań powoda jako strony, nie wynika, aby w przed zawarciem umowy kredytu, pozwany Banku uczciwie i wszechstronnie poinformował powoda jako konsumenta o ciążącym na nim ryzyku wzrostu kursu franka wobec złotego i aby uświadomił powoda rozmiar możliwego zadłużenia; akcentowane były korzyści wynikające z niższej stopy oprocentowania tego rodzaju kredytu i stabilności waluty szwajcarskiej.

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

